

Talabalarning akademik nutqni o'rgatish jarayonida pragmatik kompetentsiyani qo'llash.

Inogamova Nafisa Abdugapparovna
Uzbekistan State World Languages University
Teacher

Annotatsiya. Ushbu maqola talabalarning akademik nutqni o'rgatish jarayonida pragmatik kompetentsiyani rivojlantirishga bag'ishlangan. Maqolada pragmatik kompetentsiyaning mohiyati, akademik nutq va pragmatika o'rtasidagi aloqalar, hamda talabalarda ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun qo'llaniladigan pedagogik metodlar yoritilgan. Amaliy misollar orqali pragmatik kompetentsiyaning ilmiy va amaliy ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: pragmatik kompetentsiya, akademik nutq, pedagogik metodlar, muloqot, ilmiy ta'lim.

Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarning akademik nutqni o'rganishi katta ahamiyat kasb etadi. Akademik nutq nafaqat ilmiy tadqiqotlar va taqdimotlar uchun zarur, balki pragmatik kompetentsiya, ya'ni nutqning kontekstga mos ravishda ishlatilishini o'rgatish ham talab qilinadi. Pragmatik kompetentsiya til egasining kommunikativ ehtiyojlarga mos keluvchi nutqiy strategiyalarni tanlash qobiliyatini anglatadi. Ushbu maqolada talabalarning akademik nutqni o'rgatish jarayonida pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish usullari va ularning ta'limdagi ahamiyati yoritiladi.

Akademik nutq ilmiy-tadqiqot, ilmiy muloqotlar va ta'lim faoliyatida ishlatiladigan maxsus nutq turi bo'lib, uning asosiy xususiyatlari rasmiylik, aniq ifoda va ilmiy asosdir (Hyland, 2009). Bunda talabalar o'z fikrlarini ravon va tushunarli tarzda ifoda qilish uchun ilmiy dalillar bilan ishlash ko'nikmasiga ega bo'lishlari zarur.

Talabalar ilmiy muloqotda muvaffaqiyatga erishish uchun turli kommunikativ vaziyatlarga moslashishni bilishlari kerak. Pragmatik jihatdan to'g'ri yondashuv ilmiy jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi (Kasper & Rose, 2002).

Pragmatik kompetentsiya insonning nutqiy vaziyatga qarab til vositalarini tanlash va ulardan foydalanish qobiliyatidir (Inogamova, 2023). Pragmatika, ya'ni kontekstga mos keluvchi nutq tuzish, til o'rganuvchilar uchun eng qiyin jihatlardan biri sanaladi. Akademik nutqda bu ko'nikmalar talabalarni turli kommunikativ vaziyatlarda muvaffaqiyatli chiqish qilishga o'rgatadi (Fraser, 2010). Misol uchun, talaba ilmiy taqdimotda o'z mavzusini aniq va tushunarli ifoda etishi bilan birga, tinglovchilarning qiziqishini ushlab turish uchun so'zlar va tushuntirishlarni mos tanlash zaruriyatini his qiladi (Bialystok, 1993).

Pragmatik kompetentsiyani o'rgatishda turli usullar va yondashuvlardan foydalanish mumkin:

1. Amaliy mashg'ulotlar va rolli o'yinlar: Talabalar turli kommunikativ vaziyatlarda rolli o'yinlar orqali pragmatik jihatdan mos keluvchi nutq strategiyalarini o'rganadilar. Bu jarayon talabalarga amaliy muloqot tajribasini beradi (Kasper & Rose, 2002).

2. Diskussiya va munozara texnikalari: Munozara va diskussiyalar davomida talabalar o'z fikrlarini dalillar bilan asoslaydi va ularni auditoriya uchun tushunarli shaklda taqdim etadi. Bu usul pragmatik kompetentsiyani rivojlantirishning samarali yo'lidir (Hyland, 2009).

3. Akademik matnlarni tahlil qilish: Talabalar turli ilmiy matnlarni o'qib, tahlil qilish orqali ilmiy til va uslubni chuqur tushunib oladilar (Levinson, 1983).

4. Yozma va og'zaki topshiriqlar: Talabalar esse va ilmiy maqolalar yozib, pragmatik kompetentsiyalarini oshiradilar. Og'zaki topshiriqlar orqali esa turli tinglovchilarga mos ravishda nutq tuzishni o'rganadilar (Fraser, 2010).

Akademik nutq va pragmatik kompetentsiyaning integratsiyasi talabalar ilmiy faoliyatlarida muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalar nafaqat ilmiy mavzularni o'rgatish, balki tinglovchilarning qiziqishini ushlab turish, turli fikrlarni tushunarli ifoda qilish kabi ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak (Thomas, 1995).

Pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish talabalarning akademik muvaffaqiyatlari uchun muhim. Bu ko'nikmalar talabalarning akademik nutqini samarali va aniq qilib, ilmiy muloqotda muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi. Pragmatik kompetentsiya orqali talabalar o'z fikrlarini ravon, kontekstga mos va auditoriya talablariga javob beradigan shaklda ifoda qilishni o'rganadilar (Kasper & Rose, 2002).

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bialystok, E. (1993). Symbolic representation and pragmatic competence. *Pragmatics and Language Learning*, 4, 43-61.
2. Fraser, B. (2010). Pragmatic competence: The case of hedging. *Pragmatics*, 20 (1), 125-148.
3. Hyland, K. (2009). *Academic discourse: English in a global context*. Continuum International Publishing Group.
4. Inogamova, N. A. (2023). Development of pragmatic competence of language learners through proverbs and sayings. *UzMU Xabarlari 1/2*. (pp.108-111)
5. Kasper, G., & Rose, K. R. (2002). *Pragmatic development in a second language*. Wiley-Blackwell.